

Draz, A. (2010). *Kur'an'a Giriş*. Çev. Salih Akdemir. Ankara: Otto Yayınları.

Ali Haydar ÖKSÜZ*

E-mail: alihaydar.oksuz@comu.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3821-5085>

Değerlendirmeye konu olan eser, mütercimin önsözde verdiği bilgiden de anlaşılacağı üzere (Draz, 2010, s. 13), Muhammed Abdullah DRAZ¹ tarafından 1947 yılında Paris Üniversitesi'nde "Initiation au Koran" ismiyle doktora tezi olarak sunulmuş, 1951 yılında Kahire'de basılmıştır. Aradan 36 yıl gibi bir süre geçtikten sonra ilk olarak 1983 yılında Salih AKDEMİR tarafından "Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru"² ismiyle, daha sonra ise yine aynı mütercim tarafından 2000 yılında orijinal isminin çevirisi olan "Kur'an'a Giriş"³ ismiyle Türkçeye tercüme edilerek yayımlanmıştır.

Kur'an'a Giriş isimli kitap, üç ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm, "Temel Tarihi Bilgiler" isimli bölümdür (ss. 21-65). Bu bölüm içerisinde Hz. Muhammed'in peygamberlik öncesi hayatı, Kur'an'ın yazıya geçirilmesi ve sonrasında cem edilmesi ve Kur'an'ın tebliğ edilmesi bağlamındaki alt başlıklarda çeşitli konular ele alınmaktadır. Bir diğer bölüm, yazarın "Dinî, Ahlaki ve Edebi Açısından Kur'an-ı Kerim" olarak isimlendirdiği ikinci bölümdür (ss. 67-106). Burada yazar, Kur'an ile alakalı olarak gerçek veya dini unsur, iyi veya ahlaki unsur ve Kur'an'ın üslup ve belagati başlıkları altında Kur'an'ın insanlar üzerindeki etkisi bağlamında açıklamalarda bulunmaktadır. Kitabın son ana bölümü ise "Kur'an-ı Kerim'in Menşei" başlığını taşımaktadır (ss. 107-139). Bu bölümde son olarak Mekke ve Medine dönemindeki Kur'an'a kaynaklık edebileceği düşünülebilen etkenler tetkik edilmektedir. Sonuç kısmıyla (ss. 141-155) birlikte yazar, konuları sistematik bir şekilde ele alarak kitabını sonlandırmaktadır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmî.

1 Muhammed Abdullah Dirâz, Mısırlı âlim, ilim ve fikir adamıdır. Dirâz, 1947 yılında Paris Üniversitesi'nde tezini savunmuş ve devlet doktora ünvanını kazanmıştır. Dirâz'ın hayatıyla ilgili detaylı bilgi için bk. Özel, (2020, ss. 485-486).

2 Mütercim ilk baskıya yazmış olduğu önsözde bu eserin Kur'an'ın anlaşılmasına katkıda bulunacağını düşündüğünü söyleyerek, tercüme bu şekilde bir isim vermeyi uygun gördüğünü belirtmektedir. Bk. Draz, (2010, s. 14).

3 Mütercim ikinci baskının önsözünde, ilk baskıya verilen ismin okuyucunun dikkatini yeteri kadar çekemediğini söyleyerek, yayınevının de istediği doğrultusunda ikinci baskıya orijinal isminin verildiğini söylemektedir. Bk. Draz, (2010, s.16).

Ele aldığımız eser esas itibarıyla bir tez çalışmasıdır. Tez çalışması olmasının vermiş olduğu doğal akış gereği yazar çalışmanın önsöz kısmında çalışmanın konusuna, amacına, yöntemine ve sınırlılıklarına dair açık, anlaşılır ve net bilgiler vermektedir (ss. 17-19). Bu bağlamda çalışmada Kur'an'ın dil yönü üzerinde durulmayacağını, onun edebi üslubu içerisinde yer alan fikirlerle ilgili bilgiler aktarılacağını, yani Kur'an'ın düşünce yapısının irdeleneceğini belirtmektedir. Yazar, Kur'an'ı bir doktrin kitabı olarak tanımlayarak, onun düşünce alt yapısını incelerken izleyeceği yöntemi de burada belirtmektedir.⁴ Bu açıdan okuyucu için önsöz kısmında verilen bu bilgiler önem arz etmektedir. Zira okuyucu kitaba daha başlamadan içerik olarak neyle karşılaşacağını burada anlamış olmaktadır. Bu bağlamda yazarın okuyucuya bu ön bilgileri vermesi çalışma için önemli bir basamak olmaktadır.

Yazarın, kaleme aldığı kitapta iyi bir planlama ve kurguya sahip olduğunu söyleyebiliriz. Kur'an'ın fikirler dünyasını keşfetmeye başlamadan önce, Kur'an ve Hz. Peygamber arasındaki tartışılmaz bağa değinerek, Hz. Muhammed'in peygamberlik gelmeden önceki hayatına dair bilgiler aktarması, ardından Kur'an'ın nazil olma süreci, yazıya geçirilmesi ve sonrasında tebliği ile ilgili konulardan bahsetmesi, okuyucuyu esas konuya hazırlaması açısından önem arz etmektedir. Yazar bu bilgileri aktarırken çok fazla detaya inmeden geçen olaylara tarihi bir serüven içerisinde kısaca değinmektedir. Tarihi bir silsile içerisinde bu bilgileri aktararak, Kur'an'ın fikirler dünyasına bir ön hazırlık yapmaktadır.

Kitapta yazar tarafından akıcı ve anlaşılır bir üslup kullanılmaktadır. Özellikle birinci bölümde yer alan Kur'an ve Hz. Peygamber ile alakalı tarihi bilgiler kısa ve anlaşılır bir halde okuyucuya sunulmaktadır. Bu tarihi süreç içerisindeki önemli olaylar, kişiler, ilk vahiy, Kur'an'ın bir araya getirilmesi ve çoğaltılması, yedi harf, kıraat ve benzeri konular bir planlama ve akış içerisinde anlaşılır bir dil ile aktarılmaktadır. Özellikle bu bölüm, Kur'an hakkında bilgi edinmek isteyen başlangıç seviyesinde bir okuyucu için dikkat çekicidir. Benzer şekilde kitabın ikinci ve üçüncü bölümlerinde de bu sade ve anlaşılır dil devam ettirilerek Kur'an'ın düşünce yapısının anlaşılması sağlanmaya çalışılmaktadır. Tabii elimizdeki eser aslı Fransızca olan bir kitabın Türkçeye çevrilmiş halidir. Doğal olarak Türkçe çevirisindeki dil açısından var olan akıcılığın orijinal kitapta da var olduğunu tahmin etmekteyiz. Zira burada bahsetmek istediğimiz aslında Türkçe veya Fransızca olmasından kaynaklanan değil, yazarın kullanmış olduğu planlama, olaylara yaklaşım açısından akıcılıktır. Tabii bahsettiğimiz akıcılığın yanında mütercim yapmış olduğu tercümenin de kitaptaki akıcı dile ve olaylar örgüsüne katkıda bulunduğunu belirtmemiz gerekmektedir. Bu bağlamda, kitabın tercüme edilerek Türkçeye kazandırılması, Müslüman olmayan bir ortamda hazırlanan bu konudaki bir çalışmanın, Türk okurunun da istifadesine sunulması açısından önemlidir.

⁴ Yazar, Kur'an'ın edebi üslubu içerisindeki fikirler hazinesini üç noktada işleyeceğini belirtmektedir: Doktrinin mahiyeti, ikna vasıtaları ve vasfını ispat etme şekli. Bk. Draz, (2010, s. 17).

Yazarın kitapta kullandığı önemli bir yöntem, değindiği konular ve vardığı neticeler sonrasında bizzat Kur'an'ın kendisine atıfta bulunması, Kur'an'a başvurmasıdır. Kitap boyunca uygulayacağı bu yöntemi aslında önsöz kısmında belirtmektedir. Varılan neticeler sonrasında müdafaa ve haklılığını ortaya koyma açısından sözü bizzat Kur'an'ın kendisine bırakacağını söylemektedir (Draz, 2010, s. 19). Bu açıdan, belitmiş olduğu hususlardaki âyetleri bir silsile içerisinde vereceğini, bu âyetlerle ilgili hüküm verme işini ise okuyucuya bırakacağını aktarmaktadır. Bu yöntemi de kitap içerisinde başarılı bir şekilde uygulamakta, söz konusu olan konulardan sonra âyetlerden örnekler getirmektedir. Bununla ilgili kitaptan birkaç misalde bulunmak istiyoruz.

Yazar, kitapta Kur'an'ın tebliği ile ilgili bilgiler verirken, Medine'ye hicret sonrasında Müslümanların yönlerini, yüzlerini tekrardan Mekke'ye çevirdiklerinden bahsetmektedir. Burada bir nevi rahata eren Medine'ye göç eden Müslümanların, Mekke'de kalan din kardeşlerinin akıbetleriyle ilgili herhangi bir düşünceye kapılıp kapılmayacaklarını sorgulamaktadır. Bunun neticesinde işte burada karşımıza doğal olarak Mekkeli müşriklerle savaş çıkmaktadır. Tabi burada yazar savaştan, cihadtan, kıtalden bahsederken, İslam'da savaşın hangi amaç doğrultusunda yapılabileceğini anlamak amacıyla sözü Kur'an'a bırakarak âyetlerden misaller vermektedir. Burada Bakara, Nîsa ve Mümtehine Sûresi'nden âyetleri zikrederek İslam'ın savaşa bakışını ortaya koymaya çalışmaktadır.⁵

Yazar ikinci bölüm içerisinde ilahi doktrinin iki önemli unsurundan bahsetmektedir. Bunlardan birincisi ibadetlerin yalnızca Allah için olduğudur. İkinci doktrin ise ahiret hayatının varlığıdır. İşte burada yazar ahiret hayatından bahsederken ölünün tekrardan dirilmesi mevzuu söz konusu olmaktadır. Burada da benzer şekilde ölümlerin dirilmesiyle ilgili olarak inkâr edenlerin sözlerini ve onlara karşı da Allah'ın âyetlerinden misaller vermektedir.⁶ Bu açıdan öldükten sonra Allah'ın gücü ile yeniden dirilmenin varlığından bahsetmektedir.

Kur'an'a Giriş isimli kitabın esas itibarıyla bir tez çalışması olduğunu daha önce belirtmiştik. Tabi bu şekilde bir kitapta başlıklar arasında veya bölümler arasında bağlayıcı, tamamlayıcı cümlelerin olması beklenirdi. Ama kitabın geneline baktığımızda başlık veya bölüm sonlarında o kısmı bitirerek diğer kısma okuyucuyu hazırlayan bağlantı cümlelerinin yokluğundan bahsedebiliriz. Sadece ilk bölümdeki Hz. Muhammed'in peygamberlik öncesi hayatı kısmı bitirilirken diğer bölümle alakalı bir bağlantı cümlesine yer verilmiş ve Kur'an'ın ne şekilde tanzim edildiği ve bize nasıl ulaştığı konularına diğer kısımda değinileceğinden bahsedilmiştir (s. 34). Bunun dışında bu şekilde bir bağlantı herhangi bir yerde kurulmamıştır. Bu aslında okuyucuyu hazırlama açısından önemlidir. Bu nedenle

⁵ İslam'da savaşın hangi amaçlar doğrultusunda yapıldığıyla ilgili yazarın zikrettiği âyetler için bk. Draz, (2010, s. 59).

⁶ Tekrar dirilme ile ilgili yazarın bahsettiği âyetler için bk. Draz, (2010, s. 77).

bağlantı cümlelerine kitapta yer verilmesinin daha iyi bir akıcılığa sebep olabileceğini düşünülebilirdi.

Kitapta işlenen konular, sonuç bölümü içerisinde (ss. 141-155) sistematik bir şekilde ele alınarak bu konulardan sonuçlar çıkarılmaktadır. Bu kısım içerisinde bir yere kadar Hz. Peygamber-Kur'an ilişkisi incelenmekte ve Kur'an'ın Hz. Peygamber'den kaynaklı olmadığına dair deliller irdelenmektedir. Burada yazar, müsteşriklerin bu konudaki görüşlerine de çokça yer vermektedir. Bunun bir nedeninin de çalışmanın sunulduğu çevrenin yapısından kaynaklı olduğunu ifade edebiliriz. Devamında ise vahiy mahsulü olan Kur'an'ın muhtevasını incelemeye geçerek, muhtevadan hareketle vahyin insanüstü bir kaynağa sahip olduğunu delillendirmeye çalışmaktadır. Son olarak ise Kur'an doktrininin Arabistan'da ortaya çıkarak Araplar arasında yayıldığını ancak doktrinin öğretilerinin bütün insanlık için var olduğunu söyleyerek sonuç bölümünü ve kitabını sonlandırmaktadır.

Sonuç olarak, *Kur'an'a Giriş* isimli bu çalışma, Kur'an'ın edebi üslubu içerisinde yer alan fikirler dünyasının keşfedilmesi amacıyla ele alınan önemli bir eserdir. Hem Kur'an'ın indirilişinden önceki dönemde Hz. Peygamber ile ilgili bilgileri aktaran, hem de özellikle ilk bölümü itibarıyla kısa bir Kur'an tarihi çerçevesi çizen bir eser olması hasebiyle okuyucusuna ciddi katkılar sunmaktadır. Ayrıca Kur'an'ın insanlık üzerindeki etki ve hissiyatını araştırarak psikolojik açıdan da Kur'an-insan bağlantısına değinmektedir. Kitabın ana temasını oluşturan Kur'an'ın kaynağıyla ilgili temellendirmeleri de okuyucudaki sorulara cevap vermektedir. Böyle bir kitap özellikle hem Kur'an ile ilgili kısa bir tarihi bilgi hem de Kur'an'ın kaynağı ve insanlar üzerinde oluşturduğu etki açısından bilgi edinmek isteyenler için faydalı bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, Kur'an tarihiyle araştırma yapmak isteyen kimseler ve Kur'an tarihiyle ilgili okuma yapmakta meraklı ve istekli öğrenciler için bu kitabın yol gösterici bir çalışma ve sistematik bir başvuru kaynağı olduğunu belirtmekte fayda olduğunu düşünmekteyiz.

Kaynakça

- Draz, M. (2010). *Kur'an'a Giriş*. çev. Salih Akdemir. Ankara: Otto Yayınları.
Özel, A. (2020). Muhammed Abdullah Dirâz. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (C. 30). Ankara: TDV Yayınları.